

Liturgijsko pjevanje nije »duhovna zabava«

Ivan Tašev

U mome radu nosi me želja za produbljenjem osjećaja za smisao i vrijednost liturgijske glazbe među vjernicima, ali ne samo pjevačima. Stoga me raduje svaki korak u obogaćivanju naše liturgijske glazbe, pa i sama želim u našoj Crkvi pridonijeti življenju i razumijevanju liturgije kroz jezik glazbe«, tim nam se riječima predstavila Maruša Bartolić, dipl. crkvena glazbenica, koja radi na mjestu učitelja glazbene kulture u Centru za odgoj i obrazovanje »Vinko Bek«, a u prigodi blagdana sv. Cecilije zamolili smo ju za razgovor o stanju liturgijske glazbe u nas. Godine 1996. upisala je Institut za crkvenu glazbu »Albe Vidaković« u Zagrebu, a tijekom cijelog studija pjevala je i u zboru »Collegium pro musica sacra«. Diplomirala je radom na temu *Ulazna pjesma* pod vodstvom mentora mr. Anđelka Igreca, a diplomski koncert održala je u netom posvećenoj crkvi Sveta Mati Slobode na zagrebačkome Jarunu, gdje već sedam godina vodi Mješoviti župni zbor. Osim te župne angažiranosti, Maruša Bartolić članica je Upravnog odbora Hrvatskog društva crkvenih glazbenika, a uređuje i njihovu internetsku stranicu.

■ Kako vidite stanje glazbene kulture uopće?

Budući da predajem glazbu u osnovnoj školi vidim da se sve više djece od malih nogu orijentira na određenu vrstu glazbe. Unatoč tomu, mislim

Razgovor s Marušom Bartolić, crkvenom glazbenicom i članicom Upravnog odbora HDCG-a

da je glazbena kultura općenito u Hrvatskoj na veoma niskoj razini: danas su ljudi okrenuti samo zabavi, zabavi i zabavi. Mišljenja sam da je u mnogo slučajeva to samo oblik »primitivne« glazbe. Mnogi se sa mnom neće složiti, ali uzmemo li zabavnu glazbu susrest ćemo se s jednostavnim akordima i stihovima, plitkim i površnim tekstovima, kojima se želi zabaviti ili pridobiti mase. Ta je vrsta glazbe više vezana uz komercijalizaciju, brzu zaradu i popularnost u javnosti.

S druge strane mnogo više djece pohađa glazbene škole budući da su im

danas pristupačnije. Kad sam ja započinjala osnovnu glazbenu školu, malo se roditelja odlučivalo omogućiti djeci glazbenu kulturu jer je to bilo skupo. Osim toga glazbenih škola nije ni bilo u tolikom broju, a danas su uglavnom dostupne svima.

Svi mi koji predajemo glazbenu kulturu djeci trudimo se popularizirati prave glazbene vrijednosti: da na izraz opera ne zatvaraju uši. Nažalost, stvara se strah od »ozbiljne glazbe«. Tako ne mora biti jer uočavam na svojoj djeci: moji sinovi veoma vole gregorijanske napjeve, orkestralnu glazbu, Mozar-

ta, Bacha, Čajkovskoga... Oni u tome uživaju.

Roditelji su prvi učitelji glazbe svojoj djeci. Djeca rastu u okruženju glazbe kakvu roditelji slušaju. Tu se prvo oblikuju ukusi. Kako rastu, mijenjaju se »učitelji«.

Mozartove mise za koncerte

▣ **Kakvo je prema Vašemu mišljenju stanje liturgijske glazbe u nas? Je li ona zapostavljena i zanemarena?**

Liturgijska je glazba samo odraz svih prilika (i neprilika). Voditelj liturgijskog pjevanja u crkvi može učiniti mnogo i pridonijeti razvoju liturgijske glazbe. Uočavam da postoje »mise« za pojedine skupine kojima se liturgijsku glazbu nastoji prilagoditi, a da se ne vodi dostatna briga o samoj liturgiji i o načelu da je glazba služiteljica liturgije te da je liturgija prva odrednica liturgijske glazbe. Ne skupina mladih ili koja druga skupina! Zar je ispravno govoriti o »misi mladih« u liturgijskome i liturgijsko-glazbenome smislu? Ili pak o »dječjoj misi«? Bojim se da ljudi ne razumiju pravu bit liturgije i liturgijskog pjevanja koje treba izvirati iz liturgije i biti u službi liturgije. To je ciklički poredak i glazba ne može biti odvojena: ne može se svaštariti. Liturgija se razvija, pa bi tako i glazba trebala ići u korak s liturgijom.

Ne bih rekla da je liturgijska glazba zapostavljena jer je danas puno ljudi uključeno u liturgijsku glazbu. Puno ljudi koji imaju glazbeno obrazovanje. Ipak, nije dostatno imati samo glazbeno obrazovanje da bi netko vodio zbor. Da bi netko vodio liturgijsko pjevanje u crkvi prije svega mora imati znanje iz liturgije i razumijevanje liturgije da bi to mogao preslikati na liturgijsko pjevanje. Uočavam da puno mojih kolega glazbenika, pa i šire, ne razumiju bit liturgije. U tom vidu bi se onda moglo

reći da je liturgijska glazba zanemarena i zapuštena jer joj se često pristupa površinski, bez poniranja u dubine liturgije.

▣ **Jesu li pastoralni djelatnici (župnici, župni vikari, svećenici) dovoljno poučeni o glazbi za liturgiju? Tko bi uopće na jednoj župi trebao biti odgovoran da crkvena glazba postane sastavnim dijelom liturgije?**

Svećenički kandidati tijekom studija imaju nekoliko kolegija vezanih uz liturgiju i liturgijsku glazbu. Katkad to ostaje na polaganju ispita, ali vjerujem

.....
»Zar je ispravno govoriti o »misi mladih« u liturgijskome i liturgijsko-glazbenome smislu? Ili pak o »dječjoj misi«? Bojim se da ljudi ne razumiju pravu bit liturgije i liturgijskog pjevanja koje treba izvirati iz liturgije i biti u službi liturgije.«

i znam da ima svećenika koji se trude oko liturgije i liturgijskog pjevanja kako svojom pripremom tako i poniranjem u dubine liturgije. Svećenici bi trebali dublje ponirati u liturgiju i liturgijski poučavati laike, osobito liturgijsko-pastoralne suradnike: uključivati nas, upoznavati nas i poučavati o

liturgiji da uz njihovu pomoć i zajedno s njima možemo kreirati liturgijsko slavlje. Konkretno mislim na odabir pjesama, način izvođenja pjesama, stil u glazbi... Puno je kategorija o kojima se može raspravljati o pjevanju u misi.

Svaki je svećenik, župnik, odgovoran za pjevanje u svojoj župi. Kao što ima svoje suradnike, vjeroučitelje za župnu katehezu, pomoćnike u župnom uredu, volontere za Caritas, djelatnike tehničke službe – tako bi trebao imati i osobu zaduženu za liturgijsku glazbu. Osobu koja bi trebala biti obrazovana: ne samo glazbeno, nego i liturgijski.

Tko ne želi ponirati u dubine liturgije, nego ostajati samo na glazbenoj umjetnosti – mora puno učiti!

Neki na misu dolaze jer se lijepo pjeva – to je promašeno slavlje. Glazba nije samo

nešto što smo pridodali liturgiji ili njezin ures. Glazba je element slavlja. Bez takve odrednice ona nije i ne može biti »liturgijska«. Liturgijsko pjevanje nije »duhovna zabava«, već dio zajedničkog slavlja, a pjesme na liturgijskom slavlju, prema mojemu mišljenju, ne bi trebale biti takve da nekoga

Uglazbljivanje psalama

▣ **Suradujete u projektu izdavanja Hrvatskog psalterija (Graduale croaticum). O čemu je riječ i što je dosad učinjeno?**

To je projekt kojim želimo uglazbiti sve otpjevalne psalme iz Lekcionara za nedjelje u trogodišnjemu liturgijskom ciklusu, za svetkovine, za Gospodnja i svetačka slavlja. Dosta je psalama uglazbljeno. Trebalo bi uglazbiti još one koji nisu. Popisali smo, slijedeći raspored liturgijske godine, sve psalme koji su dosad uglazbljeni, pa nas očekuje uspoređivanje skladanih psalama s tekstovima iz Lekcionara. Potom će mr. Miroslav Martinjak okupiti stručnu ekipu koja će glazbeno i liturgijski pregledati sve uglazbljene psalme, analizirati prati li melodija tekst, odgovara li duhu liturgijskoga vremena te se pobrinuti da se uglazbe psalmi za koje do sada nismo imali prikladnih skladbi. S projektom smo počeli u lipnju ove godine, a pred nama je ozbiljan rad koji traži vrijeme, kao i angažiranje većeg broja stručnjaka, osobito liturgičara i liturgijskih glazbenika.

zabave, da ga »dirnu u dušu«, odvu-ku u »duhovnu intimu« i otuđenost nego da prate i glazbom izražavaju ono što se događa za oltarom, ambonom, u slavlju... Liturgijska glazba nije nešto privatno već slavije okupljene zajednice. Kad govorim o glazbi mislim i na tekst, na riječi koje »nose« liturgijsku glazbu. Riječi su bitne jer su izrasle iz liturgije i jer upravo one, razumijevane u kontekstu obreda i slavlja, bivaju ključ stvaranja glazbenog oblika u koji se glazbeno zaodijevaju.

Liturgija se razvijala kroz vrijeme. Mozart je živio prije 250 godina i u njegovo je vrijeme liturgija bila sasvim drukčija. Bio je sasvim drugi kontekst, tako da mislim da je danas »izvođenje« Mozartove mise u sklopu liturgije doista upitno. Danas se ide za tim da se narod sve više uključuje, da narod sudjeluje u misi. Suvremena liturgijska glazba, stvarana za obnovljenu liturgiju, u kojoj je zajednica vjernika subjekt, u bitnosti se razlikuje npr. od barokne duhovne ili crkvene glazbe ili u od glazbe drugih klasičnih stilova. U to doba zbor je bio smješten na kor, ljudi su zamišljeni kao publika ili kao skup onih koji vrše svoju pobožnost, obred je bio zamišljen kao predstava, a glazba je imala zadaću zvučne kulise u toj neintegriranoj dinamici različitih radnji i subjekata. Mozartove mise u današnje vrijeme su za izvođenje na koncertu.

Nisam ni protiv latinskoga jezika, dapače i ja ga u liturgijskom pjevanju koristim. Od sve glazbe na latinsko-me treba naći mjeru da bi ljudima bilo razumljivo. Sa svojim zborom često pjevam jednostavnu gregorijansku *Missa mundi* na latinskome jeziku, koju bi trebao znati svaki vjernik. Jer kad kao hodočasnici odlazimo u Rim, Lourdes, Fatimu, Međugorje, sudjelovat ćemo na euharistiji u kojoj se ta misa često pjeva. Kod nas se ona shvaća »običnom« misom i nitko joj ne pridaje važnost. Pokušavam poučiti

zajednicu da su gregorijanika i latinski jezik univerzalna baština Crkve! Dakle ne latinski jezik radi nadmetanja ili radi nekakve lažne ili nejasne mistike, nego iz razumijevanja i radi crkvenog zajedništva!

Vrijeme je za novu pjesmaricu

■ **Prije je bilo više redovnica na župama koje su bile zadužene za vođenje zborova, danas ih je sve manje. Tko bi sada trebao doći na njihovo mjesto i preuzeti njihovu ulogu?**

Ta se promjena naglo dogodila! Mislim da bi mjesto voditelja liturgijskog pjevanja trebalo ponuditi ponajprije diplomiranim crkvenim glazbenicima, a onda i drugim osposobljenima u glazbenoj umjetnosti. Možda bi se u budućnosti trebalo razmišljati o mandatima kakve imaju vjeroučitelji u školama i o tome da crkveni glazbenici imaju mandat: da svaka (nad)biskupija imenuje osobe koje bi bile zadužene za liturgijsku glazbu te da za to budu dostojno plaćeni. Nažalost, radno mjesto crkvenoga glazbenika nije definirano ni od Crkve ni od države.

Zalažem se za profesionalizaciju u liturgijskoj glazbi. Oni koji bi tražili mandat za vođenje liturgijskih zborova i pjevanja u župama, trebali bi polagati stručne ispite kakvi se polažu za vjeronaučni rad u školi, a oni koji nisu

.....
 »Kao što župnik ima suradnike: vjeroučitelje za župnu katehezu, pomoćnike u župnom uredu, volontere za Caritas, djelatnike tehničke službe – tako bi trebao imati i osobu zaduženu za liturgijsku glazbu.«

završili crkvenu glazbu morali bi proći neko liturgijsko obrazovanje: liturgiku, gregorijaniku, liturgijsko sviranje, pjevanje psalama, improvizaciju. To je znanje koje se ne može steći studijem nekoga instrumenta na glazbenoj akademiji. Bez studija na Institutu za crkvenu glazbu ne bih znala što je ulazna pjesma, što znači improvizirati prinosnu pjesmu, kad sviraju orgulje u došašću, korizmi, kojim redosljedom... To se sve uči! Smatram da posao crkvenog glazbenika treba biti i poziv: čovjek to mora voljeti, razumijevati, stalno učiti i služiti u liturgiji.

.....

■ **U liturgiji se češće – posebice među mladima – više susrećemo s tzv. duhovnom glazbom i »šansonama«, a manje s liturgijskom? Što je uzrok tome? Nedostaje li glazbenih djela za liturgiju izvedbu, ili su drugi razlozi pojava ovih »modernih« glazbenih oblika?**

Teško je znati tome uzrok, ali već tridesetak godina se izvode »šansone«. Slažem se s time da je to u zadnje

vrijeme postalo popularno, no bojim se da je sve otišlo u krajnost! Ono što mladi slušaju na radiju, televiziji – to je ta glazba! To se sve preslikava u liturgiji, a ja mislim da u liturgiji ne smije biti profanoga, već sakralno, sveto, ono što izvire iz liturgije koja je sveti čin, otajstvo Boga među ljudima! Način na koji se duhovna »šansona« pjeva, način na koji se ona svira ne odgovaraju naravi liturgijskoga čina. Pjevanje nekog benda na »misama s mladima« može biti prekrasno pjevanje – ali to nije liturgijsko pjevanje! Liturgija nije pokazivanje ili koncert.

Zadnja liturgijska pjesmarica izišla je prije 25 godina. U njoj se može naći dobrih skladbi, ali i onih manje uspješnih. Vrijeme je da se svim silama zauzmemo za stvaranje nove pjesmarice. Ovdje, jasno, mislim na novu liturgijsku pjesmaricu, a ne nekakve neslužbene pjesmarice koje u pojedinim zajednicama i župama (pa i biskupijama) nastaju bez potrebnog odobrenja i bez valjanih liturgijskih i liturgijsko-glazbenih kriterija. Nedostaje nam puno pjesama: od prinosnih, pričesnih, ula-

znih, psalama u izričaju koji je danas prihvatljiv. Smatram da uzrok širenju duhovnih »šansona« može biti i nedostatak liturgijskih skladbi, ali bojim se da ti mladi nikad neće htjeti upoznati liturgijsku pjesmaricu. Jer nisu upoznali liturgiju u njezinu bogatstvu i njezinoj biti.

▣ *U ljetnim mjesecima diljem naše zemlje priređuju se susreti dječjih zborova »Zlatna harfa«. Koje je temeljna zadaća tih susreta – osim okupljanja velikog broja djece i suradnje voditelja?*

Zadnjih godina nisam pratila »Zlatnu harfu«, ali sam sudjelovala kao članica dječjega crkvenog zbora do prvog ili drugog razreda srednje škole. Ja sam »Zlatnu harfu« veoma voljela. Kod mene u Hercegovini se vrlo dobro radilo i mi smo puno pjesama učili iz liturgijske pjesmarice, puno gregorijanskih napjeva, psalama, pjesama za liturgiju. Bilo je puno kreativnosti, dosta smo toga naučili, a redovnice voditeljice zborova dale su nam dobre temelje za liturgijsku glazbu u pravo-

me smislu. Tad, kad sam sudjelovala, mislim da je bilo veoma dobro. Učile su se nove skladbe, poticalo se djecu da uče nešto novo, da sudjeluju i da se druže te se od malih nogu odgajaju za tu glazbu.

Važnost usavršavanja

▣ *Na kojim područjima vidite prostor popularizacije liturgijske glazbe? Kako ljude oduševiti za tu glazbu?*

Puno ovisi o voditeljima zborova. Mene je osobno oduševila liturgijska kateheza, koju je održao liturgičar dr. Ante Crnčević s KBF-a, a s kojom smo započeli prošle godine. Imali smo liturgijsku katehezu za zbor i za sve zainteresirane u župnoj zajednici. Nakon te kateheze svi zajedno u zboru počeli smo pojedina pitanja o liturgiji i liturgijskoj glazbi razumijevati na sasvim nov način. Stoga mislim da puno ovisi o voditeljima zborova. Nužno je da razumijevaju liturgiju, da shvaćaju što je bit liturgije! I sama trebam još puno toga naučiti.

Susret sam organizirala za svoj zbor umjesto redovitih tjednih vježbi, a pozvali smo i susjedne župe te se okupilo oko stotinjak ljudi. Dosad su održane dvije liturgijske kateheze, s temama: *Mjesto glazbe i glazbenika u liturgiji crkve i Kristov križ između pobožnosti i slavljenja*. Reakcije ljudi bile su odlične: ponekad nam se čini da sve znamo, da znamo kako ide redosljed mise i da ne trebamo ništa novo naučiti. Ovo je bio novi pogled i otvaranje novih vidika da moramo učiti i iznova spoznavati slaviti liturgiju u zajedništvu. Na toj je katehezi bilo i mladih, koji su bili oduševljeni i ponovno očekuju katehezu, koju planiramo prirediti i ove godine uoči blagdana sv. Cecilije.

▣ *Urednica ste i internetske stranice Hrvatskog društva crkvenih glazbenika. Kako internetska stranica promovira crkvenu glazbu?*

Počeli smo sa stranicom u prosincu 2004. godine – sada će biti pune četiri godine. Počelo je entuzijastički. Počela sam sama i nadala sam se da će se širiti krug ljudi koji će surađivati, koji će mi slati vijesti iz svojih (nad)biskupija. Međutim ostalo je sve samo na meni. Ima osoba s kojima surađujem: redovito mi šalju izvješća, najave za koncerte, notne priloge... Suradujemo i s HILP-om i *Živim vrelom*. Od prošle jeseni smo uveli dvije nove rubrike sa stručnim tekstovima: *Riječ liturgičara*, za koju tekstove priređuje liturgičar prof. Crnčević, te *Gregorijansko pjevanje*, za koju tekstove priređuje prof. Martinjak. Stranicom mi nije bio cilj popularizirati crkvenu glazbu nego okupiti crkvene glazbenike, napraviti informativnu stranicu za one koji ne žive u Zagrebu. Nama je u Zagrebu puno toga dostupno, ali želja je da tim glasilom i drugi u svakom trenutku mogu znati što se događa, da mogu

Sigurno i u drugim (nad)biskupijama postoje osobe koje se brinu za crkvenu glazbu, a Zagreb je specifično područje budući da u Zagrebu djeluje Institut za crkvenu glazbu te veći broj glazbenika. Ali to nije dovoljno. Treba postojati i nadbiskupijski ured za liturgijsku glazbu. Takav ured donosi organizaciju posla: da zborovođa sa svoje župe može nazvati i informirati se o nekim stvarima, dogovarati, potražiti savjet, da postoji plan i program od organiziranja susreta zborova, kateheza, predavanja, usavršavanja. Treba biti netko tko će nas sve povezivati, u uredu gdje ćemo naći note, gdje će biti arhiv, gdje ćemo moći posuđivati knjige...

■ **Institut za crkvenu glazbu danas se potpuno profesionalizirao. Gdje se stariji župni orguljaši mogu školovati i obrazovati? Postoje li nekakve radionice, gdje se na području funkcionalnosti može nešto napraviti?**

»Možda bi se u budućnosti trebalo razmišljati o mandatima kakve imaju vjeroučitelji u školama i o tome da crkveni glazbenici imaju mandat: da svaka (nad)biskupija imenuje osobe koje bi bile zadužene za liturgijsku glazbu te da za to budu dostojno plaćeni.«

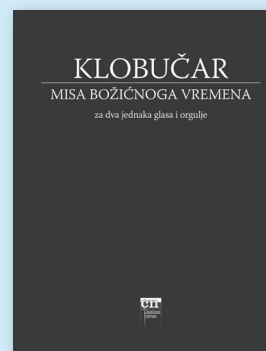
preuzeti note, razmijeniti iskustva. »Informacija, odgoj i obrazovanje« – želja je i glavna »misija« stranice!

■ **Kako funkcioniraju biskupijski uredi za crkvenu glazbu. Kakva je njihova uloga?**

Takvi uredi, koliko znam, postoje u Đakovačko-osječkoj nadbiskupiji, Riječkoj nadbiskupiji, Varaždinskoj biskupiji, Požeškoj biskupiji i oni priređuju ili su priređivali mjesečne susrete za svoje crkvene glazbenike.

Zasad imamo samo Dane crkvene glazbe, koji se održavaju jednom godišnje u uskrsnom tjednu. Svi smo prepušteni sami sebi. Mnogi liturgijski glazbenici se jako trude, no nedostaje nam vodstvo, ured koji će koordinirati i koji će imati uvid u situaciju na terenu. Svima nama treba usavršavanje, stjecanje novih znanja i vještina, razmjena iskustava, a na kraju i zajednički rad na plemenitom polju i međusobna potpora kolega – liturgijskih glazbenika, svećenika i biskupa. ■

Glas Koncila

ISMN M-9013558-1-1
1. izdanje, Zagreb 2004.
Format: 23 cm x 30 cm, 20 str., broširano
Cijena: 50 kuna

Anđelko Klobučar

Misa božićnog vremena

U izdanju niza »Canticum novum« – glazbenog projekta Glasa Koncila i časopisa za crkvenu glazbu Sveta Cecilija – Misa božićnoga vremena za dva jednaka glasa i orgulje autora Anđelka Klobučara pisana je u jednostavnom stilu. Primjerena je župnim zborovima, čime se želi omogućiti da u liturgiji sudjeluje čitava zajednica, a skladana je na motive hrvatskih božićnih popjevaka.

Klobučarovu Misu možete nabaviti i u prigodnom paketu povodom spomendana sv. Cecilije **Paket Cecilija 2** po promotivnoj cijeni od 100 kuna u kojem se nalaze:

- Klobučar, *Misa božićnog vremena - partiture*
- Klobučar, *Misa božićnog vremena - dionice za pjevače*
- Martinjak, *Orguljska pratnja gregorijanskih napjeva*